Korttået træløber

Af Tim Andersen

– en indvandrer med succes

Det startede i 1930'erne

I 1998 noteredes et mærkbart fremstød for bestanden af korttået trøløber i Jægersborg Dyrehave nord for København. I det tidlige forår 1999 kom der informationer frem om tællinger, der antydede, at bestanden var yderligere på vej opad. Jeg besluttede mig derfor for at arbejde lidt med sagen for at få dokumenteret fænomenet.

Korttået træløber i sit rette element – gammelt egetræ med furet og knudret bark. Foto: Thomas W. Johansen.

Den korttåede træløber var efter indvandringen til Danmark i 1930'erne i mange år en sydjysk specialitet, som langsomt ekspanderede nordpå og østpå. I 1960'erne opdagedes en bestand på Fyn, men arten havde tydeligvis svært ved at krydse Storebælt. Efter Sjællands første fund i 1970'erne kom der flere koloniseringsforsøg i 80'erne, men de fleste steder formåede den kun at blive nogle år. De fleste lokaliteter for arten er typisk relativt små, ofte en park eller lignende, og giver måske ikke grundlag for en bestand på meget mere end et enkelt par hvert sted.

Først da den korttåede træløber nåede frem til Jægersborg Dyrehave fandt den et sted med en overflod af passende biotoper. Det første etableringsforsøg holdt dog kun få år, måske saboteret af de kolde vintre midt i 1980'erne, men etableringsforsøg nr. 2 ser nu ud til at bære frugt. Spørgsmålet er, hvor længe det holder. Formålet med denne artikel er blandt andet at tilvejebringe et sammenligningsgrundlag til senere brug.

Lidt historie

Først et tilbageblik på udviklingen for Sjællands vedkommende:

Artens første tilnærmelse til Sjælland skete i 1972, men fuglen nåede kun til Sprogø, hvor den blev ringmærket. Først året efter gik den i land på selve Sjælland.

Det skete i Rådmandshave ved Herlufsholm, Næstved, hvor syngende fugle noteredes i 1973-79, altid kun en enkelt bortset fra 2 syngende 25/2-1973. Derefter forsvandt den tilsyneladende herfra, dog med en enkelt observation 20/2 1983.

Næste faste lokalitet blev Vallø Slotspark, hvor arten blev opdaget i 1980 og konstateret årligt til og med 1985 med op til 3 syngende hanner. Sikre ynglefund blev gjort i 1980 og 1984. Efter 1985 er der blot nogle få iagttagelser af en enkelt fugl i 1994 og 1996.

Ved Bregentved og Gisselfeld blev den korttåede træløber begge steder fundet i 1983, vistnok af besøgende jyske ornitologer, der undersøgte potentielle lokaliteter for arten. Ved Bregentved en enkelt syngende han, ved Gisselfeld 1 par og 1 han. Ved Gisselfeld er der ikke yderligere iagttagelser ifølge "Fugle på Sjælland", mens den ved Bregentved er set i 1984 og 1996. Begge steder kan den dog sagtens have været regelmæssig helt frem til nu uden at være bemærket.

Ved Borreby Slotspark blev korttået træløber fundet i 1986, og her er den konstateret næsten årligt helt frem til nu.

Flere andre potentielle ynglelokaliteter har huset arten i korte perioder: Gjorslev Bøgeskov (1982), Gjorslev Slot (1982), Sankt Hans ved Roskilde (1982), Kastrup Dyrehave (1983), Vestre Kirkegård (1985), Lejre (1987), Glænø (1994 og 1997), Charlottenlund Skov (1994-95), Hellebæk (1997-99), Grib Skov (1999). Siden 1994 er korttået træløber set både i Utterslev Mose og ved Gentofte Sø, men åbenbart kun i vintermånederne. Endelig har en række lokaliteter tilfældige fund, som må antages at vedrøre trækkende/strejfende fugle: Kongelunden (1973 og muligvis 1974 og 1977), Gilleleje (1977, 1992), Vaserne (1977), Tisvildeleje (1982), Korshage (1990), Omø (1993, 1994), Kyndby (1995), Ornum (1996).

Udviklingen i Dyrehaven

I Jægersborg Dyrehave nord for København var der i 1980-82 en enkelt syngende fugl, i 1982 dog et par ved rede. Derefter mangler observationer frem til 1989, hvor en syngende fugl igen bemærkes. Siden da har arten været årlig i denne skov, i begyndelsen på lavt niveau, men de sidste fem år og i særdeleshed de sidste to år er bestanden ekspanderet så voldsomt, at korttået træløber nu kan regnes som etableret ynglefugl på stedet. En rigtig "fabrik" for korttået træløber, der måske kan virke som springbræt for en yderligere kolonisering af Nordsjælland.

Udviklingen af bestanden i Jægersborg Dyrehave har været således:

1980-82: 1 syngende han, i 1982 par ved rede.
1989-91: 1 syngende han.
1992: To fugle. Redehul set, men ingen unger.
1993: 1 par.
1994: 1 syngende.
1995: Et par ynglede og yderligere 3 syngende hanner.
1996: 2 syngende hanner.
1997: 4-5 syngende hanner.
1998: 5 etablerede par foruden 7-8 syngende hanner, hvoraf 4 stationære. Et par redebyggende.
1999: 14 etablerede par. Desuden 10 syngende hanner, hvoraf 9 var stationære, mens en enkelt forsvandt. 3 par fik med sikkerhed unger. Rimeligvis har de fleste af parrene ynglet eller i hvert fald forsøgt derpå.

Optællingsmetode

I 1999 var forekomsten så rigelig, at det efter et par besøg kunne virke lidt problematisk at få opgjort bestanden præcist og udelukke gengangere. Ved at plotte fundene ind på kort viste det sig imidlertid hurtigt, at der absolut var system i tingene. Faktisk var det muligt med kortet i hånden at gå rundt til de forskellige territorier og konstatere, at fuglen stadig var der.

Jeg brugte 11 dage i april og maj til kortlægningen. De tre første besøg blev brugt til at gå hele Dyrehaven igennem for at finde ud af, hvor der var syngende fugle. Da dette var kredset ind, blev de resterende besøg koncentreret omkring de syngende hanner, der var fundet, for om muligt at finde ud af, hvor mange der var parret, og om der var yngleaktiviteter i gang.

Det var en ret tidskrævende proces, idet den enkelte han ofte skulle følges i lang tid,

før den sås i selskab med en mage. Desuden skulle det sikres, at den iagttagne mage vitterligt også var en korttået træløber. Jeg vil derfor ikke påstå, at arbejdet blev helt færdigt, idet der kan have været flere parrede hanner, ligesom det havde været ønskeligt at vide lidt mere om ynglesuccesen.

Udbredelse i Dyrehaven

Selv om hele Dyrehaven er spækket med gamle træer, findes de korttåede træløbere kun i Dyrehavens østlige del. Forklaringen er, at det er her, den optimale biotop findes. Arten skal have en ret åben skovtype med gamle træer med furet og knudret bark. Gamle egetræer er det klassiske eksempel, men andre favoritter er ask og el, hvorimod gamle bøgetræer ikke duer på grund af den glatte bark. I modsætning hertil er den almindelige træløber mere alsidig i sit biotopkrav.

Konkurrence

Allerede i 1998 var der så kort mellem nogle af de korttåede træløberes territorier, at der opstod stridigheder mellem hannerne. Dette blev endnu tydeligere i 1999 med den mere "crowdede" population. Grænsestridigheder synes især at opstå, hvor et etableret par har en uparret han som nabo. De fleste gange klarer de det ved en sangduel, hvor det altid er den uparrede han, der synger mest vedvarende, mens den etablerede han patruljerer langs grænsen og blot synger i ny og næ. Et par gange sås regulære slagsmål, hvis den uparrede han vovede at trænge helt ind for at forsøge at erobre damen. Så sloges de, så man ligefrem kunne høre dem støde sammen, mens der hørtes et mix af kaldelyde og sangstumper.

Også mellem almindelig og korttået træløber forekommer der stridigheder. Der er stadig en stor bestand af almindelig træløber, også i den del af Dyrehaven, der måske er ved at blive overtaget af korttåede træløbere. Kampene mellem de to arter indbyrdes virker dog ikke så voldsomme. Det ser ud til, at det oftest er den korttåede træløber, der dominerer over den almindelige. Hvis en almindelig træløber giver sig til at synge tæt på en korttået, vil den korttåede typisk – i hvert fald hvis det er en etableret – slå sig ned i samme træ og synge, hvorefter den almindelige bliver tavs og forsvinder. Det omvendte styrkeforhold er dog også observeret.

Stemmer

Stemmeytringerne er langt det bedste at skelne de to træløber-arter fra hinanden på.

Hvor den almindelige træløber synger relativt sjældent og i korte perioder, så er den korttåede en flittig sanger, der ofte kan blive ved i lange perioder. Den korttåede træløbers sang er en rytmisk serie af ca. 5-9 distinkt adskilte toner, der tydeligt stiger i toneleje mod slutningen, fremført med en jernspurve-agtig kvalitet. Den almindelige træløbers sang består af mere sammenflydende toner, der som regel falder mod slutningen ligesom en blåmejse eller løvsanger. De allersidste toner kan dog godt stige lidt, men forvekslingsrisikoen skulle kunne elimineres, hvis blot man husker, at hos almindelig træløber flyder de enkelte toner sammen, mens de hos korttået er skarpt adskilte – man kan næsten tælle dem. Af og til minder den korttåede træløbers sang mig om et pause-signal fra en radiostation.

De almindeligste kaldlyde er også gode at skelne arterne på. Den almindelige træløber har en fin, langtrukken og lidt vibrerende piben, mindende lidt om en solsort. Den korttåede har et meget kort, klart og stærkt betonet "di", mindende lidt om en sortmejse. Lyden er identisk med de første led i sangen. Den korttåede kan dog også en sjælden gang lade høre en langtrukken piben, men den er ikke så fin som den almindelige træløbers, ligesom lidt mere grødet.

Begge arters unger tigger med en langtrukken piben, som godt kan skelnes ud fra samme kriterier, som de voksnes tilsvarende langtrukken piben.

Det har nogle steder været nævnt, at de to arter kan imitere hinandens sang. Jeg vil bestemt ikke afvise, at det kan finde sted, men under mine efterhånden mange timers observation af træløbere i Dyrehaven har jeg ikke bemærket noget sådant. Der har højst været tale om forvanskede udgaver af normalsangen under territorialkampe, men altid med genkendelige elementer fra den respektive art.

Typisk levested for korttået træløber: Åben skov med gamle egetræer. Foto: Thomas W. Johansen.